

Møller og møllere, kulturhistorie

Hans Peter Poulsen

Danske Slægtsforskere, København Nord

19. Marts 2026



G. A. Cesari: "Christianshavn 1754" med Lille Mølle og Vor Frelsers Kirke

15-04-26

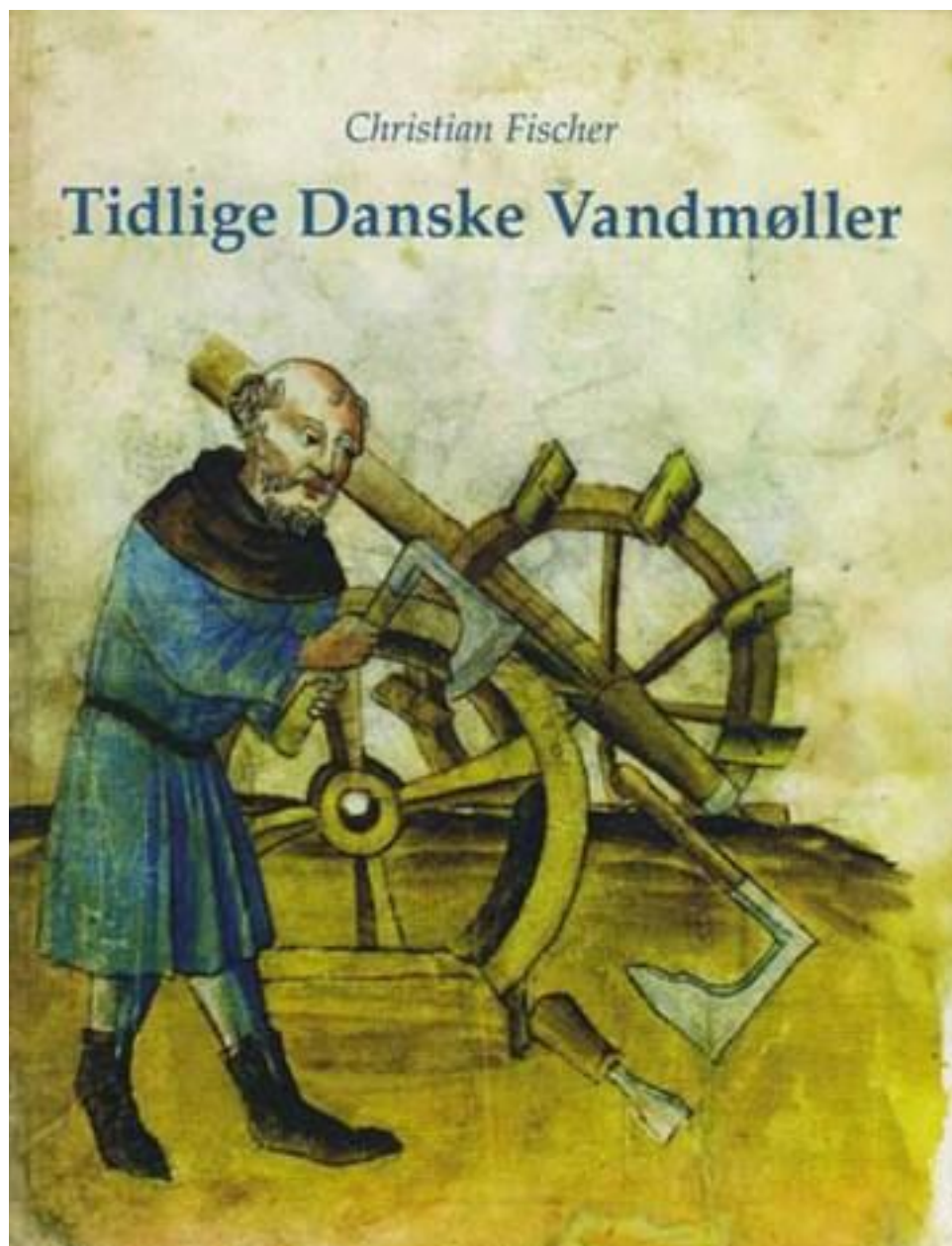
Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

1 / 70

De første vandmøller i Danmark Silkeborg Museum



Tidlige danske vandmøller



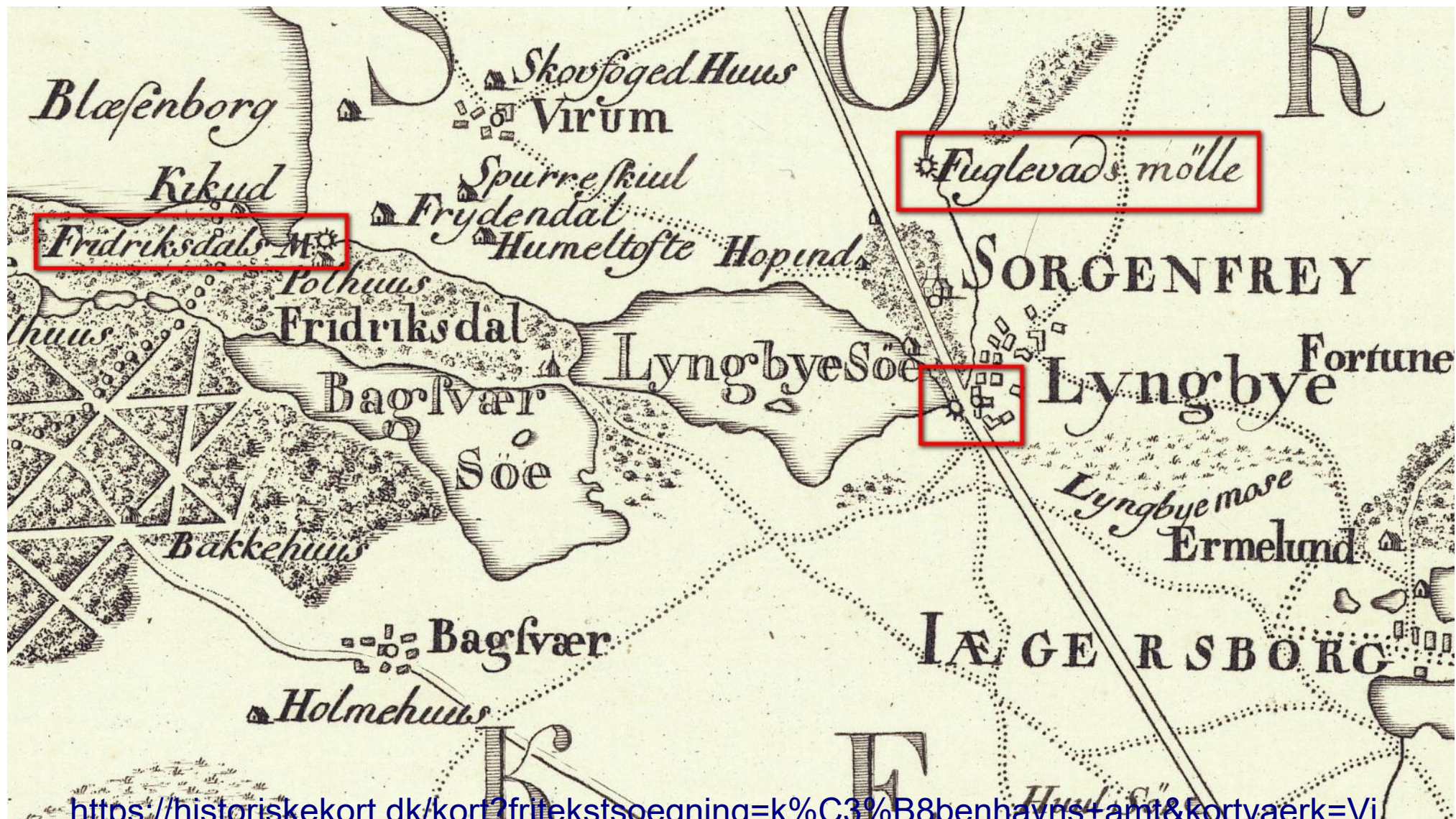
Esrum Klosters mølle 1679



Gilleleje Museum

Mølleåens Møller

Videnskabernes Selskab, Københavns Amt 1768



<https://historiskekort.dk/kort?fritekstsoegning=k%C3%B8benhavns+amt&kortvaerk=Videnskabernes+Selskab&limit=50&offset=0>

Mølleåens Møller

Videnskabernes Selskab, Københavns Amt 1768



Lyngby Nordre Mølle



Lyngby Søndre Mølle



De første vindmøller i Danmark



1234 Den første vindmølle nævnes i skriftlige kilder

1513-23 Ældste billede af dansk stubmølle på kalkmaleri i Dronninglund Kirke

Den ældste bevarede stubmølle



Svaneke Stubmølle, også kaldet Bechs mølle, på Bornholm.
Opført 1629, her fotograferet ca. 1910.

Svaneke Stubmølle, 1955



15-04-26

Hans Peter Poulsen, hpp@hpp.dk

11 / 70

<https://www.kb.dk/danmarksetfraluftten/images/luftfo/2011/maj/luftfoto/object331363>

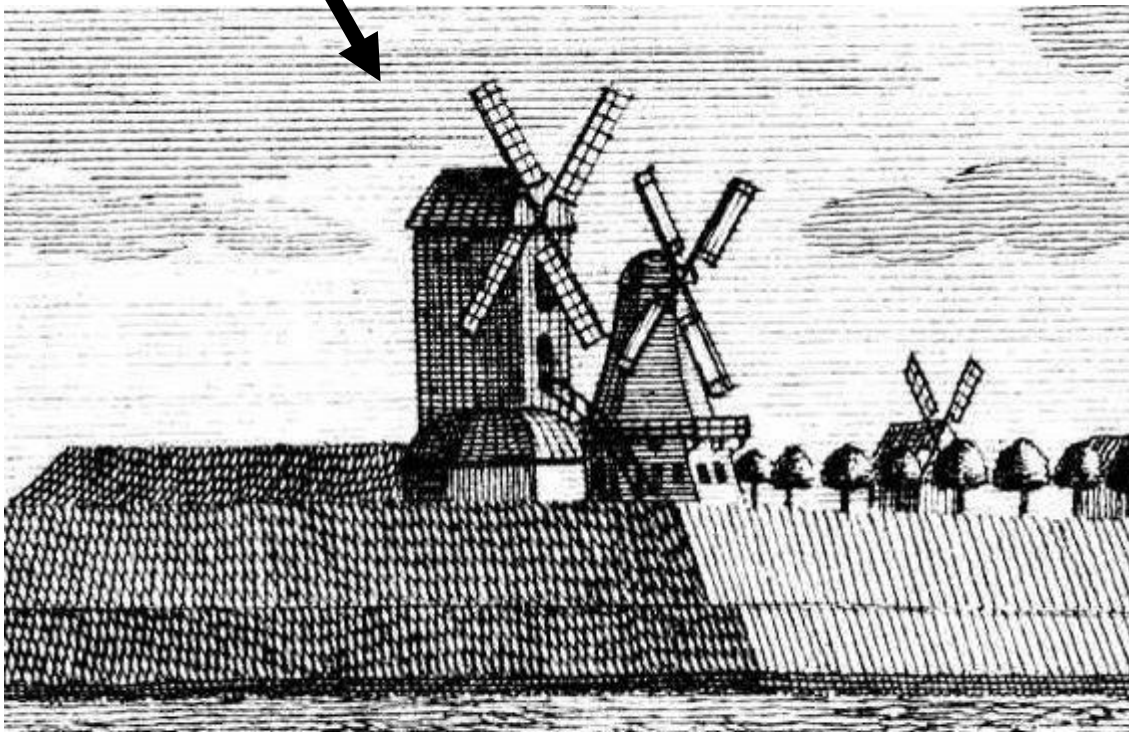
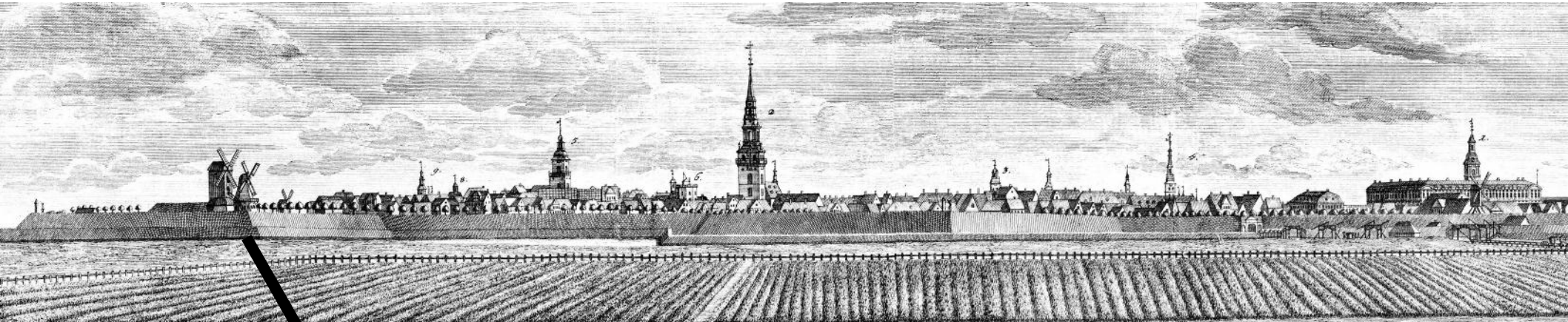
De ældste vindmøller

- 1234 Den første vindmølle nævnes i skriftlige kilder
- 1513 lader Christian den 2. bygge den ældst kendte danske krudtmølle i Rønnebæksholm ved Næstved.
- 1590-92 bygger Tycho Brahe bygger papirmølle på Hven med Danmarks første overfaldshjul. (4 meter i diameter)
- 1619 lader Christian den 4. den første hollandske mølle opføre på Københavns vold mellem Vesterport og Nørreport.

København, set fra Valby Bakke 1587



København, prospekt fra 1748



Stubmølle og hollandsk mølle side om side

Møllerprivilegium fra 1683

- Før enevælden
 - Landgildemøller
 - Mange små møller
- Under enevælden
 - Møllerprivilegium, eneret på maling af mel i et område
 - Mølletvang
 - Forbud mod små møller, gårdmøller
 - men forbuddet blev ikke altid overholdt: fx på Læsø
- Møllerprivilegiet ophørte endeligt i 1862

Gårdmølle, stubmølle fra Læsø



Dethsgården på Frilandsmuseet - min tip-3 oldefars gård



Dethsgården på Læsø, 1887



Dethsgården med mølle mærket "e"

- Søls Sogn.
- a Krogsstrømmen.
 - b Skattegat
 - c Vad.
 - d Mølle.
 - e Mølle.
 - f Mølle.
 - g Mølle.
 - h Mølle.
 - i Mølle.
 - j Mølle.
 - k Mølle.
 - l Mølle.
 - m Søjelm.
 - n Bonets Gaard.
 - o Lindbak.
 - p Bangsbogaard.
 - q Bro.
 - r Bonet.
 - s Bro
 - t Mølle
 - u Mølle
 - v Mølle
 - x Mølle.
 - y Tejen.
 - z Silitten.
 - aa Mølle
 - ö Mølle.
 - † Mølle.

Samtlige paa Bladet varunde
 Møller skulle efter derom kagen
 Bestemmelse indgaa, da de ere smaa
 transportable Paadmøller

Byrum Sogn.

a Krogsstrømmen f 93

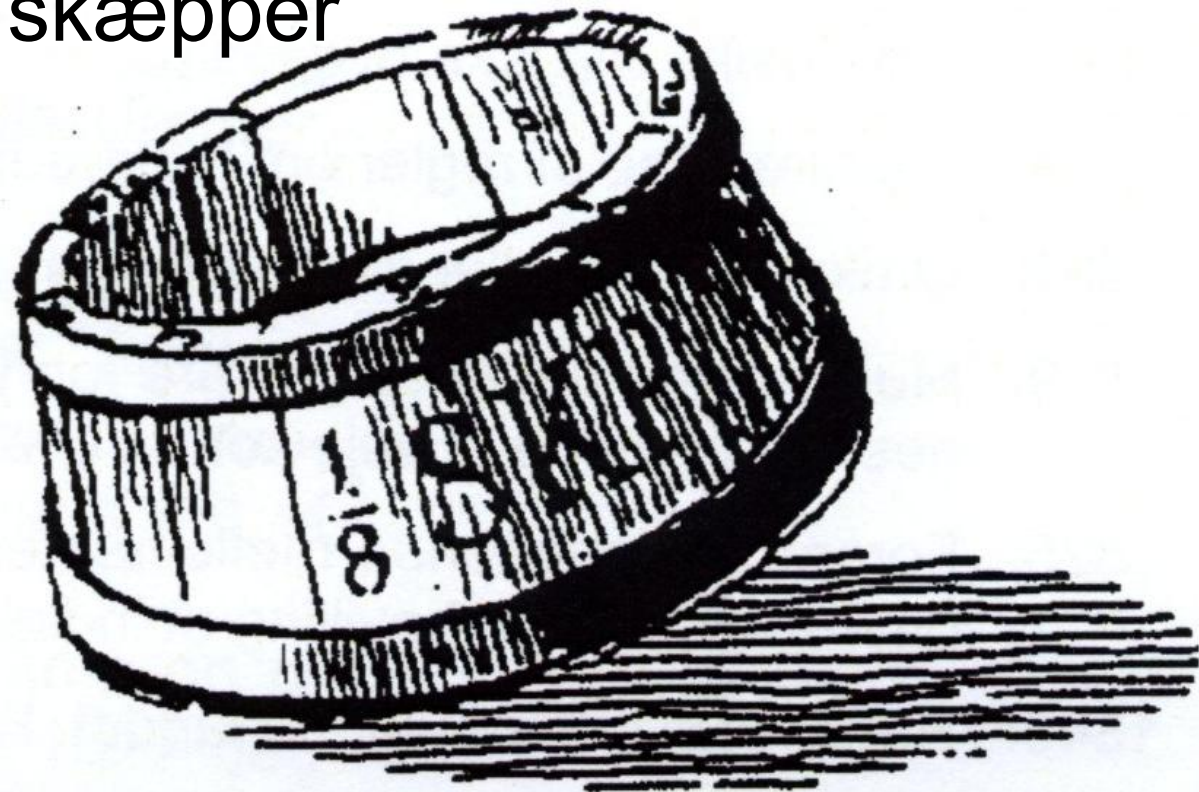
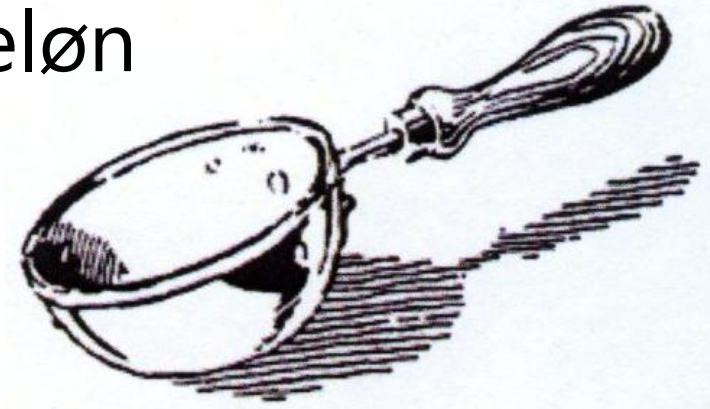
En stolt mølleeejer



Sylvester Larsen,
Læsø
min mormors bror

Møllerens maleløn

- En toldekop (en pot) korn af hver skæppe
 - 1 pot = 0,97 liter
- En tønde korn = 8 skæpper
 - 1 skæppe = 18 potter
 - = 17,39 liter
- Maleløn er altså $\frac{1}{18}$ af kornet



Møllerens status

- Mølleren havde høj status i landbosamfundet
 - Han var lige så uundværlig som præsten og smeden
- Mølleren var som regel også gårdmand
 - Og kromand
 - Og pengeudlåner
- Mølleren havde ofte officielle stillinger og embeder
 - Typisk herredsskriver
- Møllerens sønner var fritaget for værnepligt til 1829

Møllerens sociale relationer

- Møllerens omgangskreds
 - Præst og degn
 - Herredsfoged og forvalter
 - Andre møllerslægter
- Møllerens børn blev så vidt muligt gift med andres mølleres børn

Var mølleren velhavende?

- Både ja og nej:
- I 1735 døde møller Mogens Rasmussen i Sandager Mølle ved Odder. Hans bo blev opgjort til 75 Rdl.
- Da mølleren i Skiægs Mølle ved Odder, Jørgen Nielsen Skiæg, døde i 1739, blev hans bo opgjort til 13.394 Rdl.

Han var ikke kun fæster på Skiægs Mølle, men ejede flere gårde i landsbyen Kalhave vest for Horsens. Desuden optrådte han som pengeudlåner.

Skatteliste 1789, Hads Herred

	Antal	Gennemsnitlig formue, Rdl	Gennemsnitlig årlig indkomst, Rdl
Møllere	7	1084	91
Stampemøller	1	50	10
Herredsfoged	1	-	150
Sognepræster	9	3712	273
Degne	9	111	103
Selvejergårdmænd	78	315	-
Fæstegårdmænd	211	100	-
Gårdmænd, uspecificeret	251	86	-
Kromænd	2	100	65
Smede	30	11	7

På besøg i en møllegård

Ellested Vandmølle, Frilandsmuseet



Møllerslægter, hvem er en møller?

- En mølleeejer
 - Oprindeligt klostre, kongen eller godsejer
- Selvejer
- En møllefæster eller -forpagter
 - Som regel af **møllerslægt**
- En møllersvend
- (En møllerdreng)

Kilder til møllerslægterne

- Kirkebøger og folketællinger
- Skifter
- Fæstebreve
 - i godsarkiverne
 - ofte skrevet af i skifterne
 - fra ca. 1810 i skøde- og panteprotokoller
- Københavns Møllerlavs protokoller
 - Ind- og udskrevne svende, 1838-1874
 - Lavsprotokol 1750-1876

Karlstrup stubmølle



Møllere på Karlstrup nedre mølle



Niels Jacobsen
1669 - 1724

Lars Nielsen
1699 - 1763

Peder Sørensen
1731 - 1795

Niels Andersen
1755 - 1799

Niels Hansen Læssøe
1768 - 1806

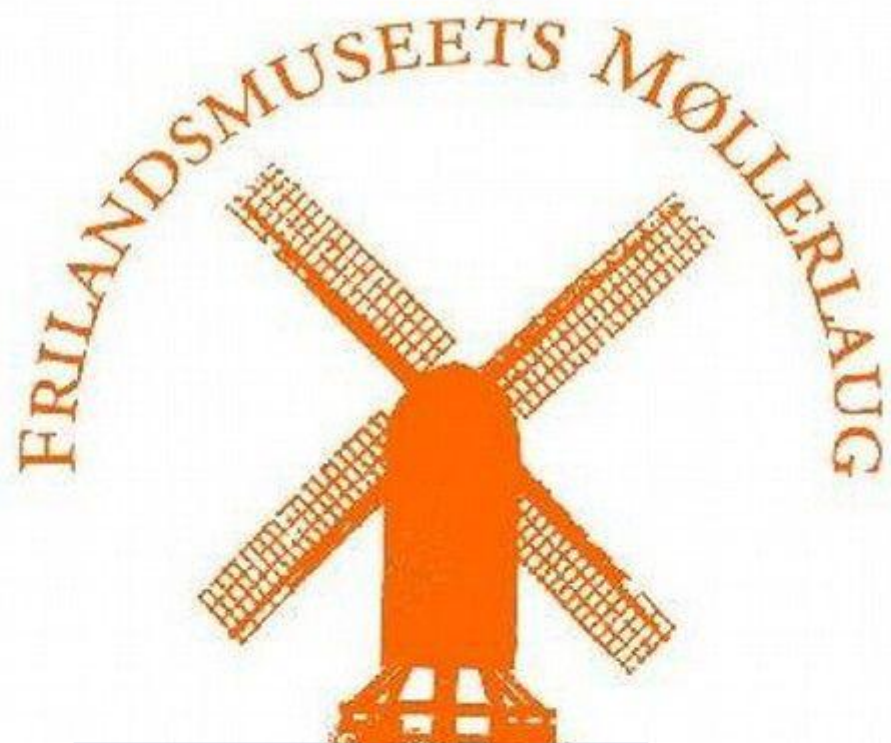
Anders Mortensen Lund
1785 - 1838

Mette Larsdatter

Maren Pedersdatter
1768 - 1836

Kilder:
Kjeld Ejdorf: Vandmøller i
Karlstrup. Solrød Lokalhistoriske
Forening 1983.
Kirkebøger og folketællinger

Møllere på Karlstrup nedre mølle



Niels Jacobsen
1669 - 1724

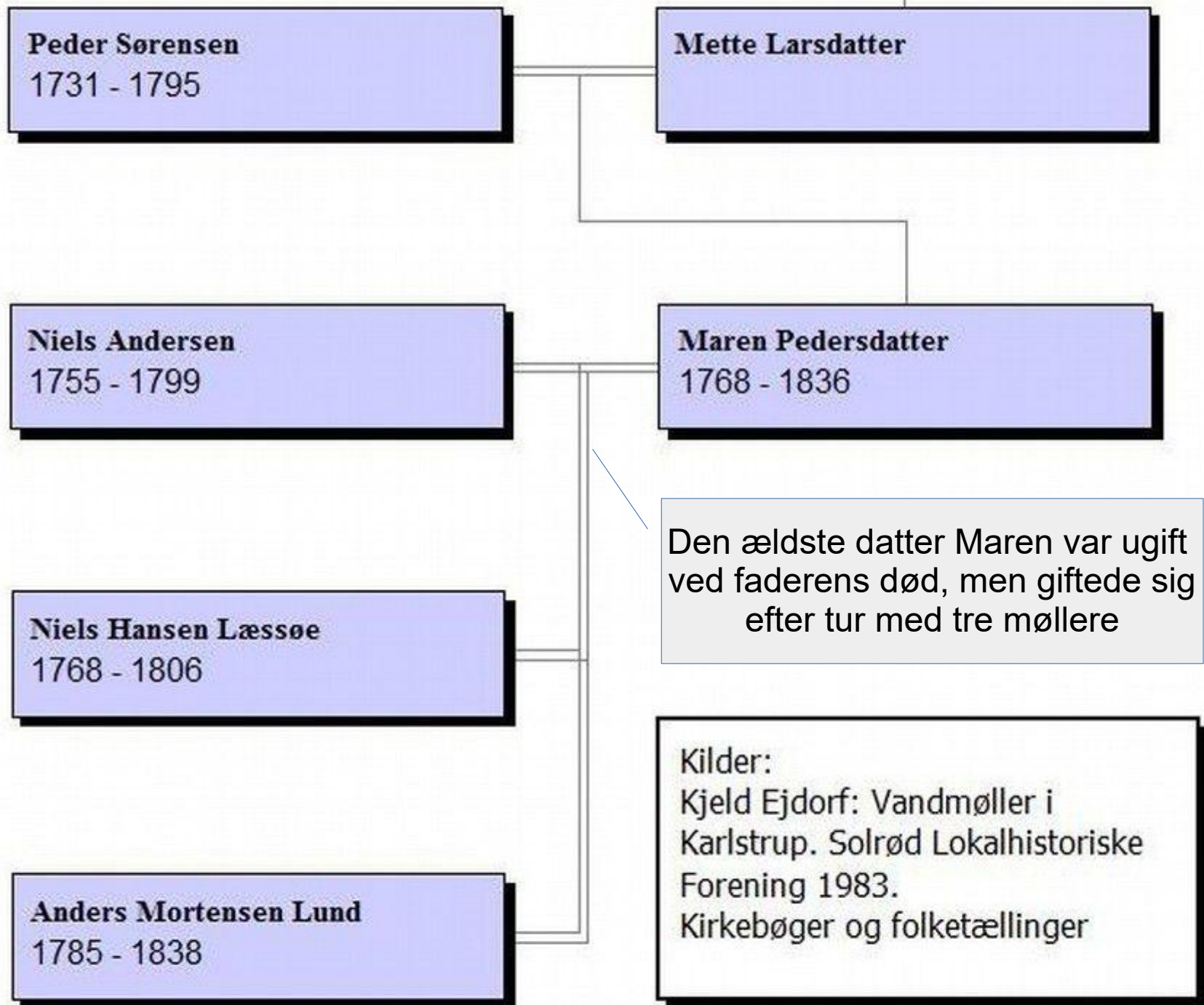
Lars Nielsen
1699 - 1763

efterlod sig 4 døtre,
alle gift med møllere
og en ugift datter, Mette

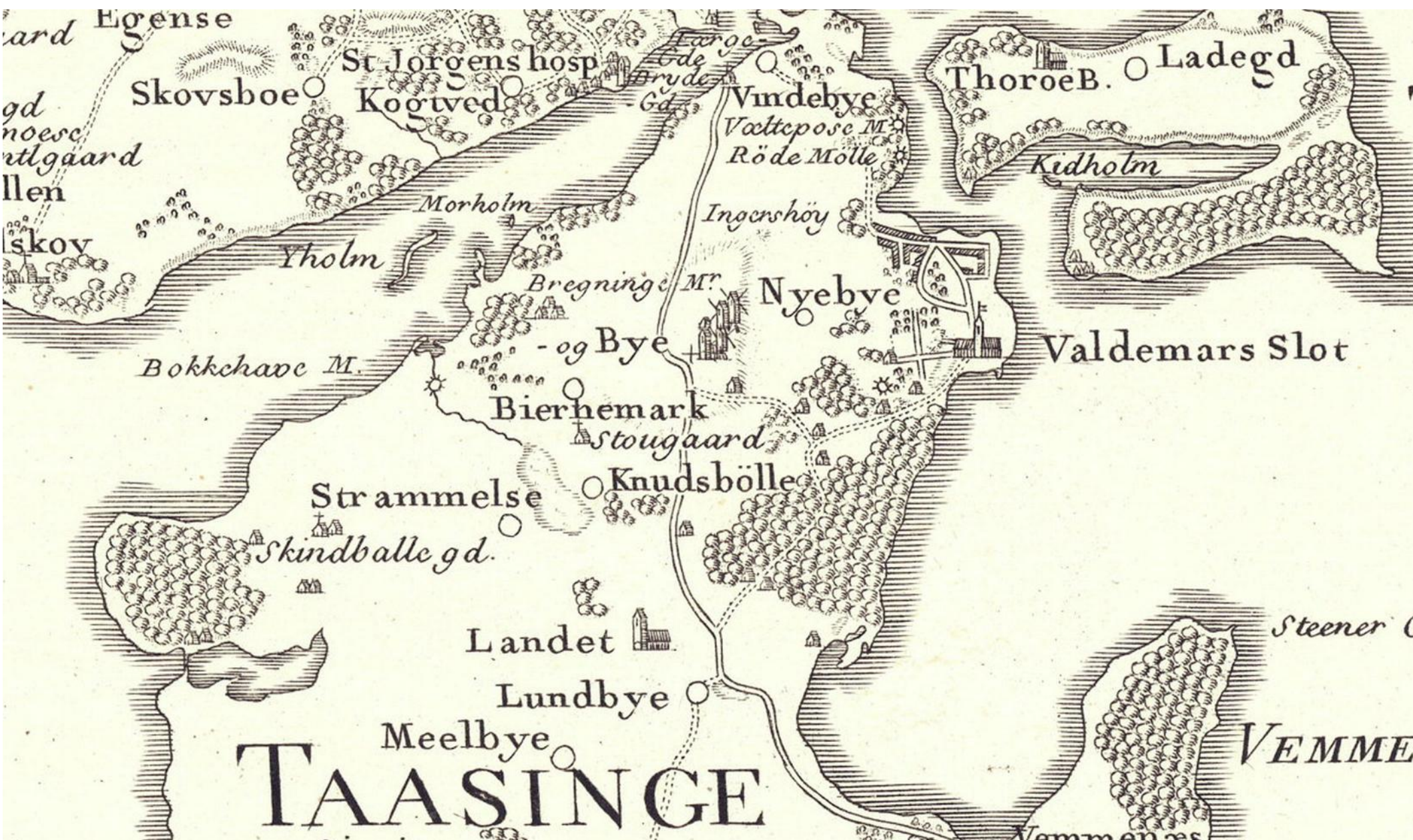
Peder Sørensen
1731 - 1795

Mette Larsdatter

Mette gifter sig hurtigt efter
sin fars død med Peder
Sørensen fra Fodby Mølle



Bregninge Mølle på Tåsinge



Fæstebrev på Bregninge Mølle på Tåsinge, 1711

Jeg Elisabeth Knud Døgt Knud
Døgt til Tåsinge tilhørende Jans Døgt
Kants. Estates Raad, og Embets Mand som
Fidelskabs Råd, Gælder Fred og Fæst

Døgtom jeg og min søster og søster Minde
Jans Mølle Uvrigt Mølle Jans i Breg
ninge samt Uvrigt Mølle saa Bregninge Døgt
Marek Aarude, som Døgt Døgtom jeg
Løbet og søster, Døgtom jeg Løbet Døgt
at saa Døgt, søster og søster, Døgtom jeg
Døgt om jeg søster, søster Døgtom jeg
Døgt Døgtom jeg Døgtom jeg, samt Mølle
Døgtom jeg Døgtom jeg at søster søster Døgtom jeg
samt søster og Døgt, som en Mølle Døgtom jeg

Fæstebrev på Bregninge Mølle på Tåsinge, 1711

- Jeg Elisabeth Knuht Salig Knud Juels til Taasinge ... stæder og fæster hermed vejmølle-huset i Bregninge samt vejmøllen på Bregninge Mark, som Jørgen Jørgensen sidst har beboet og brugt, til Niels Hansen Møller på hans livstid, at nyde, bruge og beholde, forudsat:
 - at han til rette tid betaler den årlige afgift: Tyve Rigsdaler,
 - holder møllen og huset forsvarligt ved lige,
 - og omgås mine bønder ... så de ej kan have årsag til at klage over
 - ulovlig toldning
 - udygtig maling eller ophold
 - og i øvrigt retter sig efter de kongelig love og forordninger.

Kilder til møllebygningernes historie

- Hvordan finder jeg oplysninger om en bestemt mølle?
 - Litteratur
 - Hjemmesider
 - Trykte kilder
 - Utrykte kilder

Litteratur

- Henrik Pedersen: De Danske Landbrug, på grundlag af Matriklen 1688, 1928, genoptrykt 1975
 - https://bibliotek.slaegt.dk/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=3365&query_desc=kw%2Cwrdl%3A%20%22de%20danske%20landbrug%22%20%22henrik%20pedersen%22
- Meyn og Loft: Danske Møller, med historiske indledning, 697 sider, 1934
 - <https://bibliotek.slaegt.dk/cgi-bin/koha/opac-search.pl?idx=&q=Danske+M%C3%B8ller+%3A+med+historisk+Indledning>
- Møllepuljen: Møllebygninger i Danmark, 820 sider, 1993
 - <https://bibliotek.slaegt.dk/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=43998>
- Lebech-Sørensen: Vindmøller og Vandmøller i Danmark, 4 bind, 2001-2009
 - <https://bibliotek.slaegt.dk/cgi-bin/koha/opac-search.pl?idx=&q=Vindmølle+r+og+vandmøller+i+Danmark+bind>

Litteratur

- Christensen: De fynske kornmøller og deres møllere ca. 1660-1800, 237 sider, 1985
- Sørensen: Rundt til danske vandmøller, 142 sider, 1991
- Møllepuljen: Møllebygninger i Danmark, 820 sider, 1993
- Dansk Møllerforening: Mølleatlas, 1-3, 1994

Kongeriget Danmarks industrielle forhold

- Kongeriget Danmarks industrielle forhold fra de ældste tider indtil begyndelsen af 1848.
O. J. Rawert, 1850
 - https://soeg.kb.dk/discovery/fulldisplay?docid=alma99122881489005763&context=L&vid=45KBDK_KGL:KGL&lang=da&search_scope=MyInst_and_CT&adaptor=Local%20Search%20Engine
- Bearbejdet udgave,
Årbog 2002 Historisk Samfund for Roskilde Amt
 - <https://tidsskrift.dk/historiskaarbogforroskildeamt/issue/view/8064>

Trykte kilder

- Kronens Skøder paa afhændet jordegods i Danmark fra reformationen til nutiden, fra 1535 til 1765, 5 bind.
 - <https://www.sa.dk/ao-soegesider/da/other/index-creator/28/17098347/17287763>
 - https://bibliotek.slaegt.dk/cgi-bin/koha/opac-search.pl?idx=&q=kronens+sk%C3%B8der&limit=&weight_search=1
- Kancelliets Brevbøger vedrørende Danmarks indre forhold Fra 1551 til 1660, 39 bind, udkommet mellem 1885 og 2005.
 - <https://www.sa.dk/ao-soegesider/da/other/index-creator/28/17098347/17287765>
 - https://bibliotek.slaegt.dk/cgi-bin/koha/opac-search.pl?idx=&q=kancelliets+brevb%C3%B8ger&limit=&weight_search=1

Kronens Skøder, 1753

1753. 9. Jan. Aab. Brev, hvorved det bevilges Laers Møller til Nipstrup Gaard i Vendsyssel, at han istedenfor en ham i Jerslef S. ved Steerup By tilhørende Vandml., Øster Steerup Ml. kaldt, maa bygge paa dens Grund en Vejrml. af samme Størrelse med Vilkaar, at Vandmøllen straks nedbrydes og aldeles nedlægges, og at han og de efterkommende Ejere af Nipstrup Gaard fremdeles skatter af Vandmøllens Mlsk., 2-1-»-»-. RK. EP. 22, 240 (Nr. 201); I.

Hjemmesider

- Dansk Center for Møllehistorie, etableret 2024
 - <https://møllehistorie.dk>
 - <https://møllehistorie.dk/kort>
- <https://historiskatlas.dk>
- <https://arkiv.dk>
- <https://historiske-moeller.dk>
- <https://danske-moeller.dk>
 - <https://danske-moeller.dk/undervisningsfilm/>

Hjemmesider

- Dansk Møllerforening
 - <https://danskmoellerforening.dk>
- Dansk Mølledag, hvert år 3. søndag i juni
 - <https://www.danskmolledag.dk>
- Digitalisering af et privat møllearkiv
 - <https://historiske-moeller.dk>

Utrykte kilder: Almindelig ejendomshistorie

- Tingbøger
- Realregistre, skøde- og pantebøger
- Brandforsikringsarkivalier
- Matriklen 1844
- Matrikelkort
- Topografiske kort

Utrykte kilder: Ældre matrikler

- Kommisionsmatriklen 1662
- Amtstuematriklen 1664
- Landmålingsmatriklen 1682/88
 - Markbøger, modelbøger
- Mølleskyldsansættelsen (møllebogen) 1689
 - <https://arkivalieronline.rigsarkivet.dk/da/billedviser?epid=21859981#421569,77569644>
- Hartkonsspecifikationer 1788-89

Møllebogen 1689, Skære Mølle i Åsminderød Sogn

Åsminderød Sogn.
Schiere Wandmølle.
Hos denne Vandmølle er en
Veirmølle, som berettes at være
bevilget Vandmøllen til hielp at
opsettes, nu gl. og gandske
Brøstfældig, var ellers opsat i
dend forretning Anlangende
VandMøllen for Aarlig
fortienneste 12 Tdr Meel.

Andre utrykte kilder

- Rentekammerets ekspeditioner 1660-1848
- Diverse møllesager i Rentekammeret 1660-1848
- Generaltoldkammer og Kommercekollegiets resolutioner
- Bygningsskatten 1802

Glimt fra nogle møllers historie

- **Fuglevad Vindmølle på Frilandsmuseet**
 - **Opført på stedet i 1832**
 - **Eksisterer stadig**
- **Gammelby Mølle**
 - Første gang nævnt 1579
- **Oust Vandmølle**
 - Første gang nævnt 1489
 - Blev nedlagt i begyndelsen af 1900-tallet

Fuglevad Vindmølle



Fuglevad Vindmølle

- Møller Johan Christian Lund fra Hove Mølle købte i 1802 Fuglevad Vandmølle.
- 1812 fik han tilladelse til at opføre en valkemølle ved vandmøllen, men udnyttede ikke tilladelsen på grund af vandmangel.
- 1814 fik han tilladelse til at opføre en hollandsk vejrmølle til grynmaling, heller ikke denne tilladelse udnytter han.

Fuglevad Vindmølle

- 1818 døde Johan Christian Lund, enken driver møllen videre med hjælp fra sønnen Johan Jørgen Lund og svogeren, møllebygger Johan Lund.
- Sønnen Johan Jørgen Lund overtager møllen i 1829.
- 1832 bygger han vejrmøllen og en hestemølle

Fuglevad Vindmølle

- Realregister
- Skøde- og panteprotokol
- Synsforretning

Skøde- og panteprotokol

Onsdagen 23 April 1862

hens løstifølgende Lovindsendelse.

290 L.

N^o 52. 11^{te} 25 }
1861.

Uindsendelsen Johan Jörgen Lind fra af Fuglevads Mølle
la jorden fornuft mest muligt, at jeg til for Mølleforpagteren
Kantstredor Gottfridt Forrmere af Esøim for sægt og af færdigt uften
særende mig ifølge bænd den 9 Januar 1828 og den 30 September
1829 hengjaldt Højæder tilførende frændens indse Tjeburfsans Ans
sordon Bred, nemlig: af Tinglandsmøllen, beliggende i Lyngby sogn
indsamtlige Bygningerne og Møllens øverste med tilhørende, Anordning
og Indretning i Møllens ind Dambånd og Blufanerne, Indsættelse og Malning
Løst med m. Samt den til fremdriftsmæssige Grund jorden og til
førende. Mange Stjedske af følge den nye Mølle for Mølle N^o 3 indse

Justitsdokumenter: synsforretning

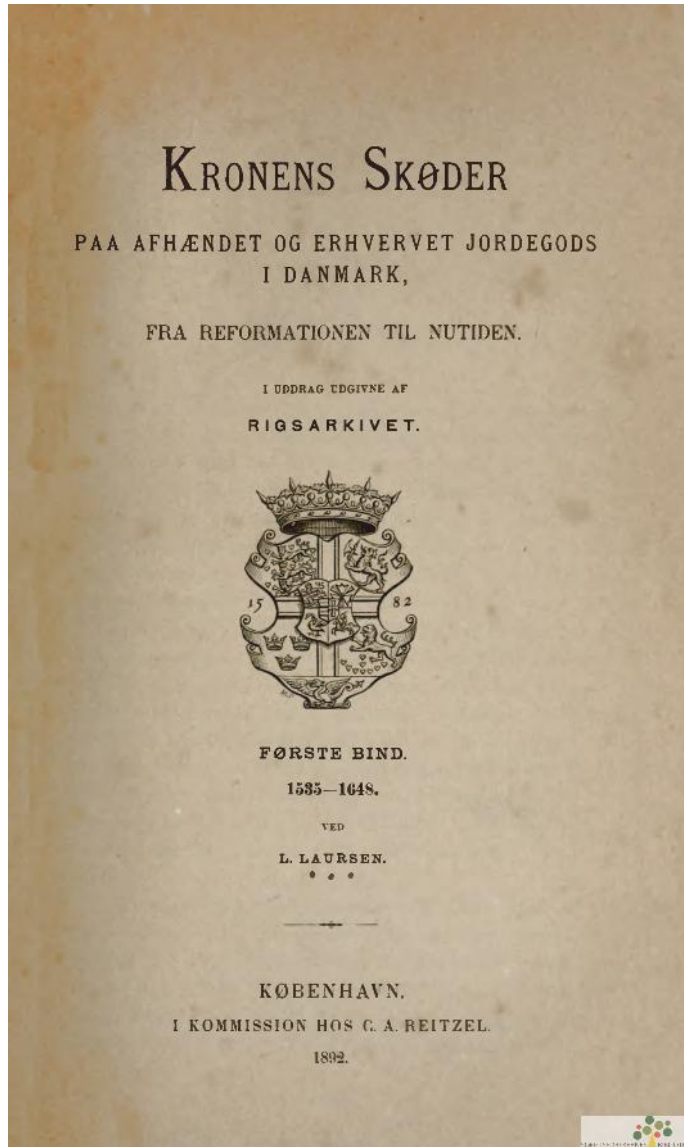
9

Den 1834 den 18 April indfandt underskrevet
af Præsident med Josephine Schmidt af No. 1. m. indvælt
Med sig gav Julevad Mølle i Lyngbye Tønde og Høveder
Omtrent ved det i for i Anmørelse af Præsident Præsident
med Præsident med affødt, og Tønde og Høveder formået
Kunne Mølle med alle tillyggende og tilspændt. Præsident
Johann med med tillyggende og formået som Adhæst gav den udførelse
den 1834 den 18 April indfandt underskrevet af Præsident med Josephine Schmidt af No. 1. m. indvælt

Glimt fra nogle møllers historie

- Fuglevad Vindmølle
 - Opført 1832
 - Eksisterer stadig
- **Gammelby Mølle**
 - **Første gang nævnt 1579**
- Oust Vandmølle
 - Første gang nævnt 1489
 - Blev nedlagt i begyndelsen af 1900-tallet

Gammelby Mølle, Kronens Skøder 1535-1648



200

1579.

Gammel Arnborg S. og By 2 G., hvoraf den ene kaldes Hiøling, Giellerup S., Hammerum By 1 G., Thøring S. 1 jordegens Bg., kaldet Threlund, Høring S. 1 G., kaldet Lavlund, Høring By 2 G., 1 Bol, der bruges til de 2 G., og 1 Enstedgaard, kaldet Brendgaard, Holling By 2 G., Høring S. 3 G., hvoraf den ene kaldes Lille Lund og de 2 andre Sonder Agger, Ikast S. i Hesselbjerg 1 G., Giellerup S. og By 1 G. og 1 Enstedgaard, kaldet Birk, Sundts S. og By 4 G., Høring S., Holling By 2 G., Høring S. 1 G., kaldet Vig, og 1 øde Byggested, kaldet Lavlund, som hører til Gaarden, Rind S. 1 G., kaldet Vesterlind, — for følgende af sin Hustrus Arvegods: i Nørrejylland, Holmindts H., Smidstrup S. og By 4 G. og 1 Mølle, kaldet Smidstrup Mølle, Herløf S. og By 1 G., Piedsted S. og By 1 G., 1 Bol, kaldet Gammelbylock, og 1 Mølle, kaldet Gammelby Mølle; Jerlof H., S. og By 1 G., kaldet Oggisvig, Høyen S. og By 1 G.; Nørrevongs H., Gres S. og By 1 G.; Hatting H., S. og By 1 G.; Slaugs H., Vorbasse S. og By 3 G.; Kalslund H., Visløf S., Hillerup By 1 G., Farup S., Hillerup By 1 G., i Kierbøl 1 G.; Hveding H., Riber S., Øster Vedsted By 1 G., Vester Vedsted S. og By 2 G. og 2 Gadehuse. Vidner: Niels Kaas til Thorupgaard, Kansler, Laurits Skram til Hastrup. Orig. Mag. 395. J. R. 2, 467.¹

28. Marts. Kolding. Sten Bilde til Kiersgaard faar: i Fyen, Vendts H., Havndrup S. og By 3 G., samt følgende Gods, som tidligere har ligget til Vor Frue Alter i Bogense: i Vendts H., Brenderup S. i Broe 1 G. og 2 Bol — for: i Nørrejylland, Endle H. i Egum 1 G., Bredstrup S. og By 1 G., Halvparten af Egum Mølle; Biugholms Len, Thorpe By 1 G.; i Sælland, Draxholms Len, Hørve S. og By 1 G. Vidner: Niels Kaas til Thorupgaard, Kansler, Corvits Viffert til Nes. Orig. Mag. 429. F. R. 1, 180.

¹ Ved Brev af 25. Marts 1579 (J. R. 2, 443 b) forpligtede Kongen sig til at købe til J. v. Qvalen Ejendomsretten i de 3 jordegne Bg.: Hollenholt, Kiergaard og Trelund. — Ved Brev af 26. Marts s. A. (J. R. 2, 449 b) forpligtede J. v. Qvalen sig til ikke at befatte sig med den Del af det udlagte Gods, som Fru Abbel Skel havde Livsbrev paa, før efter hendes Død.

Møllen nævnes første gang i 1579

Gammelby Mølle,

De Danske Landbrug, baseret på matriklen 1688

HENRIK PEDERSEN

DE DANSKE LANDBRUG

FREMSTILLET PAA GRUNDLAG AF

FORARBEJDERNE TIL

CHRISTIAN V.^s MATRIKEL

1688

UDGIVET EFTER HANS DØD

PAA BEKOSTNING AF CARLSBERGFONDET

GYLDENDALSKE BOGHADEL · NORDISK
FORLAG · KØBENHAVN · MCMXXVIII

REPROTRYK FOR LANDBOHISTORISK SELSKAB
KØBENHAVN 1975

135

Tabel 1 (fortsat). Ejendomme, Hartkorn og dyrket Areal i 1682. a. Efter Bosættelser.
27. Koldinghus Amt.

Bosættelsens Navn	Gaarde		Huse med Jord		Huse uden Hartk.	Anden skjyldst Jord	I alt	
	Antal	Hartk. Tdr.	Antal	Hartk. Tdr.	Antal	Hartk. Tdr.	Hartk. Tdr.	Dyrket Areal Tdr. 10. s
	1	2	3	4	5	6	7	8
Jerlev Herred (fortsat)								
Af Skibet Sogn ¹⁾ Vilstrup	10	68,08	0	0	0	0,13	78,18	538,1
Jerlev H.	149	790,15	23	7,22	5	9,70	807,18	6 398,9
Holmans Herred:								
Gaverslund	14	65,03	2	0,15	0	3,01	68,18	353,0
Berkup	17	65,80	3	0,22	0	2,80	68,82	419,2
Berkup Mølle	1	1,31	0	0	0	0	1,31	4,8
Andkiser	19	123,19	11	1,60	10	0	124,88	694,2
Sellerup	8	46,00	7	3,81	0	0,44	47,25	219,1
Sellerup Mølle	1	2,41	0	0	0	0	2,41	6,5
Brøndsted	11	66,58	1	0,01	0	0,04	67,63	393,0
Brøndsted Mølle	1	2,30	0	0	0	0	2,30	12,0
Brejlinge	10	45,89	2	1,08	0	0,09	46,96	228,4
Brejlinge Mølle	1	1,17	0	0	0	0	1,17	2,5
Gaverslund Sogn	83	418,28	26	5,82	10	7,78	431,88	2 336,5
Gaarslev	25	145,22	6	1,28	5	2,18	148,68	776,1
Mærkholm	11	48,95	2	1,11	0	0	45,06	260,4
Randsby	7	26,96	1	0,25	0	0	27,21	195,7
Nøbbegaard	1	24,62	0	0	0	0	24,62	149,0
Gaarslev Sogn	47	230,15	9	3,34	5	2,18	244,67	1 331,2
Follerup	6	44,77	1	0,72	0	0	45,49	277,0
Follerup Mølle	0	0	1	0,07	0	0	0,07	0
Af Herslev Sogn ¹⁾	6	44,77	2	0,80	0	0	45,57	277,0
Pjedsted	19	114,11	10	3,09	0	1,11	118,24	749,8
Gammelby Løkke	1	2,60	0	0	0	0	2,60	14,1
Gammelby Mølle	0	0	1	0,11	0	0	0,11	0
Pjedsted Sogn	20	116,61	11	3,13	0	1,11	120,85	763,9
Smidstrup	6	40,03	4	0,39	0	1,53	41,87	242,1
Bevnhølle Mølle	0	0	1	0,21	0	0	0,21	1,9
Store- o. Lille-Velling	26	113,87	8	3,87	0	0,10	119,34	708,9
Af Smidstrup Sogn ²⁾	32	163,90	13	3,90	0	1,63	161,46	947,3
Skjærup	16	97,01	4	0,62	1	0,64	98,27	613,8
Svinholt	3	12,57	0	0	0	0	12,57	85,8
Lunde Mølle	0	0	1	0,65	0	0	0,65	0,7
Skjærup Sogn	19	110,48	5	1,17	1	0,64	111,89	698,1
Vinding By o. Sogn	16	101,00	7	1,43	0	0,22	103,27	602,5
Holmans Herred	223	1 152,19	73	21,61	14	12,98	1 219,78	7 005,9

¹⁾ Se Tareld Herred S. 120. ²⁾ Se Bræk Herred S. 132. ³⁾ Se Bræk Herred S. 136.

Gammelby Mølle: mølleskyld 0,11 Tdr Hartkorn



Gammelby Mølle, Meyn og Loft: Danske Møller, 1934



Gammelby Mølle pr. Fredericia. Ejer: Mads Benth Madsen, f. 15. Oktober 1875 i Funder Sogn, g. 3. November 1899 med Maren Kirstine, f.



Knudsen. Møllen er en Vandmølle, der stammer fra det 16. Aarhundrede. Af tidligere Ejere kan nævnes Niels Hansen 1664, Thomas

Hansen Qvist 1667. Derefter Markus Berthelsen samt i 1733 Rasmus Sørensen.

I 1889 blev Møllen forpagtet af Niels Madsen, hvis Søn, den nuværende Ejer, overtog Møllen i 1896. Møllen har 2 Overfaldshjul.

Gammelby Mølle,

Skov- og Naturstyrelsen: Møllebygninger i Danmark 1993



MØLLEBYGNINGER I DANMARK

REDEGØRELSE OG STATUS 1993

MILJØMINISTERIET · SKOV- OG NATURSTYRELSEN



Gammelby Mølle

Gammelby Møllevej 62, Pjedsted
Fredericia Kommune

Vandmølle
Bygningsfredet 1964

Der har på det sted - i Elbodalen på vejen mellem Pjedsted Spang og Aarslev - hvor det eksisterende mølleanlæg ligger, været møller siden 1500-tallet. Under svenskekrigene i 1657 blev møllen hærget af en brand, men efterfølgende genopført.

Den eksisterende mølle er opført i 1827, mens stuehuset er bygget i 1837. Møllen var oprindelig kornmølle og blev senere udvidet med et valkeværk, men mølledriften ophørte i 1950, og ejendommen har siden været drevet som landbrug.

Møllens omgivelser blev naturfredet i 1986.

Der er i det sidste årti gennemført omfattende sikrings- og istandsættelsesarbejder på mølleanlægget.

Der er vandføring til møllen, og stigbord og malekarm eksisterer stadig.

Møllen er stort set intakt, og af mølleinventar kan nævnes tre kværne, et sortererværk og en triørnølsigte.

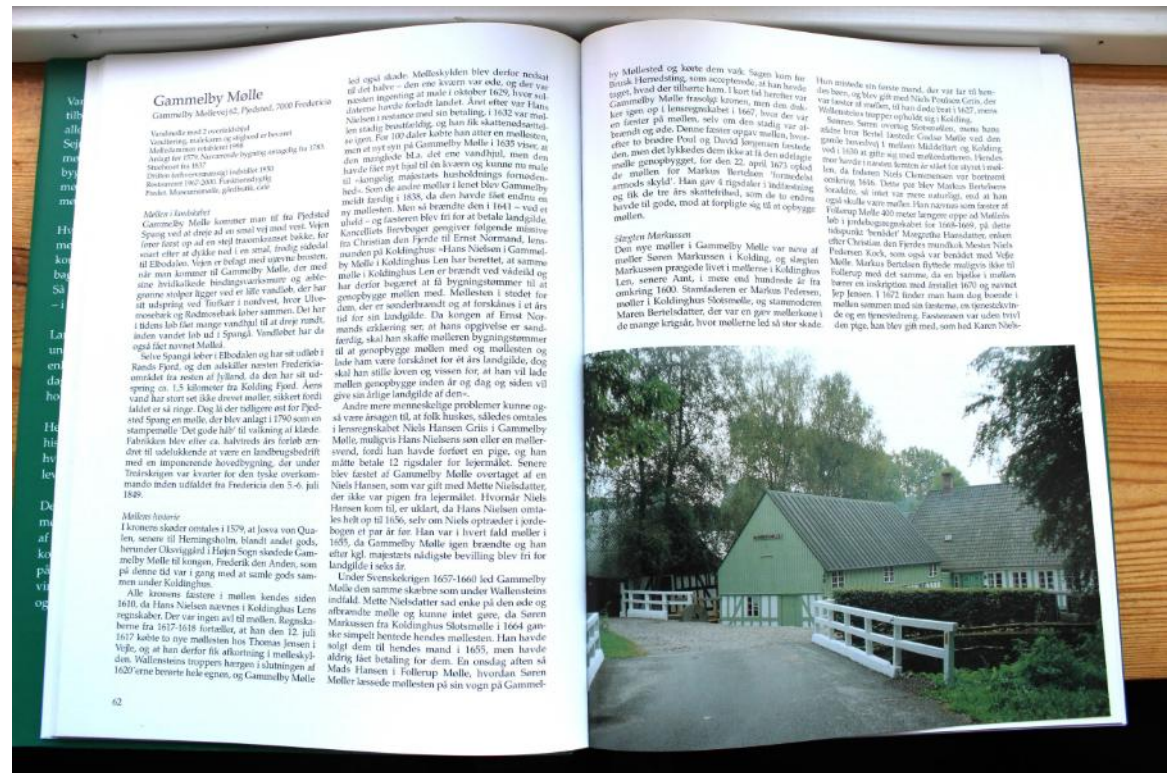
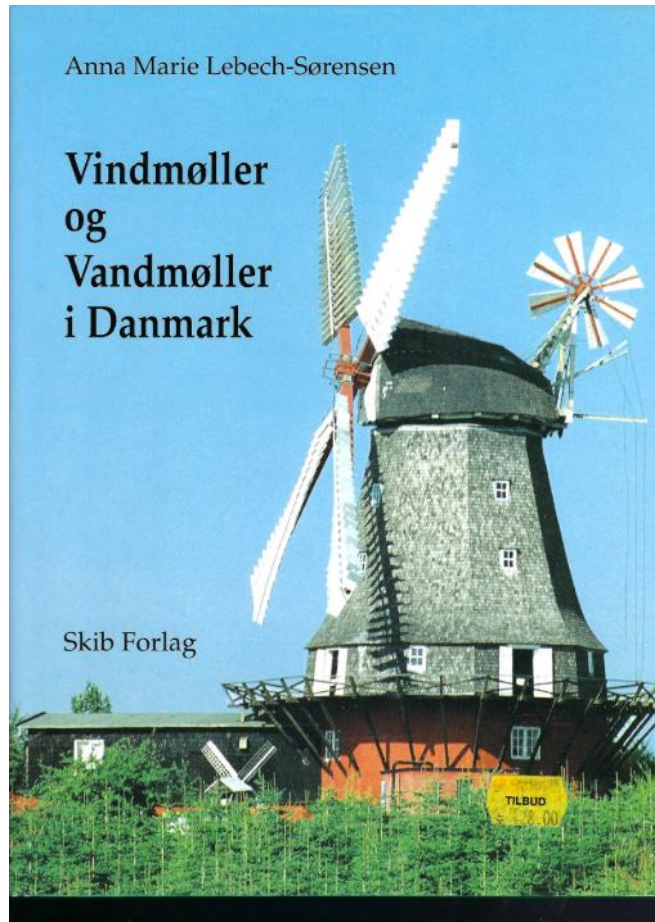
Møllebygningen er opført i bindingsværk og træ.

Taget er et heltag, beklædt med pandeplader.

Møllebygningen er i rimelig vedligeholdelsesstand.

Den ejes privat.

Gammelby Mølle, Lebech-Sørensen: Vindmøller og Vandmøller i Danmark



6 sider med mange slægtsoplysninger

Glimt fra nogle møllers historie

- Fuglevad Vindmølle
 - Opført 1832
 - Eksisterer stadig
- Gammelby Mølle
 - Første gang nævnt 1579
- **Oust Vandmølle**
 - **Første gang nævnt 1489**
 - **Blev nedlagt i begyndelsen af 1900-tallet**

Oust Vandmølle, Borup sogn, Støvring Herred, Randers amt



Oust Vandmølle ca. 1913

Oust Vandmølle



1800-tallet



1900-tallet



Oust Vandmølle

- Nævnt første gang i et tingsvidne fra 1489
- Oprindeligt klostermølle, senere krongods
- 1630 fæstet af tolder Mogens Nielsen i Randers
- 1662 solgt til selveje
 - Kan findes i Kronens Skøder
- Matriklen 1688
 - Markbogen for Borup sogn
 - Modelbogen for Borup sogn

Kronens Skøder

1662.

129

KRONENS SKØDE

PAA AFHÆNDET OG ERHVERVET JO
I DANMARK,

FRA REFORMATIONEN TIL NUTID

I UDDRAG UDGIVNE AF
RIGSARKIVET.



ANDET BIND.

1648—1688.

VED

F. J. WEST.

KØBENHAVN.

af 1 Vænge. med tilh. Skov. Ottense H.. Paarup S. i Taarup By 1 G. (Htk. 164 Tdr. 5 Skpr. $1\frac{1}{2}$ Fdk. $1\frac{1}{2}$ S. à 50 Rdl. Td.) — for: 8245 Rdl. 5 Sk., heri fradrages Panthaverens Tilgodehavende. $3321\frac{1}{2}$ Rdl. $\frac{1}{3}$ Sk., Resten afkortes i Axel Sehesteds Fordring for Forstrækning og udlagt Gods i Skaane. og skal det staa ham og efterfølgende Ejere af Godset frit for at bygge en Sædegaard. hvor det er dem belejligst. med samme Rettigheder som andre Sædegaarde. Skb. K. 469. Bil.

13. Febr. Carl Roessenmeyer. Borger og Handelsmand i København. faar: i Støfring H. Øfverst Mølle. som tillige svarer af 1 Stk. Eng og af endnu 1 Stk. Eng ved Møllen. samt af 1 Stk. Jord ved Øfverst Mølletoft og 1 Stk. Hedejord af Hornbech Fællod (Htk. 9 Tdr. 4 Skpr. à 50 Rdl. Td.) med adelig Frihed. — for: 475 Rdl. Forkøbsret forbeholdt. Skb. K. 476. Bil.

Oust Mølle nævnes ved nedlæggelsen af en anden vandmølle

11. Nov. RK. Skr. til Konferensraad og Amtmand Trap-paud, at Kongen d. 31. Okt. næstleden har resolveret, at den øde Ml., Ringe kaldet¹, maa herefter uopbygget forblive,

¹ I. Kovsted S., Nørhald Hd.; den tilhørte Kongen, var allerede øde, da Matr. blev indrettet, men blev ansat til at skatte af 2 Tdr. Htk. Mlsk., »saafremt den igien kand blifve opsat«. (Nævnte Resol. med Bilag og Matr.).

1752—53.

387

imod at nuværende og efterkommende Ejere af de 4 Ml.r Eistrup, Kongensvad, Borup og Oust, alle i Drbg. A., svarer af de 2 Tdr. Mlsk.s Htk., hvorfor den nedlæggende Ml. i Matr. »inden Linien« er takseret, alle Skatter og Paabud fra Okt. Kvartals Begyndelse indevær. Aar. Aarh.-Ribe St. Kpb. ZZ, 59.

Oust Mølle i matriklen 1688

HENRIK PEDERSEN

DE DANSKE LANDBRUG

FREMSTILLET PAA GRUNDLAG AF
FORARBEJDERNE TIL

CHRISTIAN V.^s MATRIKEL
1688

UDGIVET EFTER HANS DØD
PAA BEKOSTNING AF CARLSBERGFONDET

ingen videre Hæftighed til denne By.

Om Ovstmølle findes følgende meget udførlige Oplysninger:

Her findes og udi Borup Sogn en Vandmølle, kaldes Oust Mølle, hører Oberst Nommesøn til. Er forpagtet af ædle Karen Madsdatter udi Randers Avlingen, foruden Møllen, og befinder sig udi Maalingen som følger.

Mølleren Michell Sørensen.

Er maalt fra Norden. Middel Byg-Jord af rød Ler og grudet Muld. Saaes 3 Aar, eet Byg og 2 Aar Havre, hviler 3 Aar.

Br. 188, Br. 190, Le. 480	= 90 720
Br. 110, Br. 106, Le. 265	= 28 620
Br. 202, Br. 196, Le. 290	= 57 710
Br. 235, Br. 230, Le. 240	= 55 800
	<hr/>
	232 850

For-skrevne Jord ligger østen for Møllen, og ligger til Borup Sogn. Engbund. Til Møllen kan avles aarlig godt Hø 3 Læs.

Brug og Hvile 232 850 = 16·5·0·0·3·

Forbemeldte Oust Mølle er en Overfalds-Mølle, som haver sit Fald udaf Jorden vesten for Møllen. Haver heller intet Vand uden naar det regner. Naar det fryser kan han intet male. Haver og tvende visse Byer at male for, nemlig Helsted og Hornbeck. Naar han haver fuld Vand kan han male 7 Tdr. om Dagen, hellers naar det er Tørke kan han ikkun male 2 Tønder. Møllen drives af tvende Hjul, det første er 3½ Sællands Alen højt, det andet er 3 Alen 3 Quarter. Begge Stenene

Oust Mølle i matriklen 1688

235

Tabel 1 (fortsat). Ejendomme, Hartkorn og dyrket Areal i 1682. a. Efter Bosættelser.
35. Dronningborg Amt.

Bosættelsens Navn	Gaarde		Huse med Jord		Huse uden Hrtk.	Anden skylds Jord	I alt	
	Antal 1	Hrtk. Tdr. 2	Antal 3	Hrtk. Tdr. 4	Antal 5	Hrtk. Tdr. 5	Hrtk. Tdr. 7	Dyrket Areal Tdr. Ld. 8
Stovring Herred (fortsat)								
Gimming.....	10	66,69	1	0,11	»	1,30	68,10	420,2
Tjæreby.....	9	99,34	»	»	»	0,36	99,70	392,2
Gimming Sogn ..	19	166,03	1	0,11	»	1,66	167,80	812,4
Lem By og Sogn.	16	111,84	1	0,06	1	»	111,90	499,2
Raasted.....	11	83,54	2	0,12	2	1,64	85,30	473,9
Svejstrup.....	4	39,59	»	»	»	0,01	39,60	222,5
Blegvad.....	1	11,03	»	»	»	»	11,03	66,9
Hedegaard.....	1	5,33	»	»	»	»	5,33	39,0
Raasted Sogn ...	17	139,49	2	0,12	2	1,65	141,26	802,3
Bjærgby.....	11	98,73	2	0,09	»	2,44	101,26	542,9
Helsted.....	9	71,40	»	»	»	»	71,40	396,8
Ovstmølle.....	1	4,59	»	»	»	»	4,59	16,8
Kondrup.....	9	70,17	»	»	»	0,10	70,27	409,1
Borup.....	4	56,82	»	»	»	0,61	57,43	324,7
Borup Mølle.....	1	1,13	»	»	»	»	1,13	7,5
Borup Sogn.....	35	302,84	2	0,09	»	3,15	306,08	1 697,8
Dronningborg Ladeg.	1	95,60	»	»	»	»	95,60	307,1
Stovring Herred	155	1 400	15	0	13	30	1 430	7 000

Slut, spørgsmål?

